

WOJTYLOVSKÉ „NEBOJTE SA“ V SPEKTRE AUTENTICKÉHO HĽADANIA SLOBODY, PRAVDY A KULTÚRY ŽIVOTA

MILAN JOZEK

JOZEK, Milan: Wojtyła's "Don't Be Afraid" in the Spectrum of Authentic Search for Freedom, Truth and Culture of Life, 2019, Vol. 1, Issue 1, pp. 111 – 117. DOI: 10.17846/CEV.2019.01.1.111-117.

ABSTRACT: Wojtyła's „Don't Be Afraid“ in the Spectrum of Authentic Search for Freedom, Truth and Culture of Life outside the truth is not freedom but slavery and abuse of the human potential to act good. A spoken word and an act done is a powerful tool in the process of seeking the truth or negating it. Modern European civilization has distinct roots which are growing mainly from the Christianity of both Western and Eastern tradition. Man is, by its genuine nature, called upon not to be afraid of absurdities and ideologies, which block his healthy self-realization. Communism, fascism or various forms of pseudodemocracies in the last century are the example. Karol Wojtyła shows how to fight them and bring life to the true knowledge and eternal happiness. With the words *Habemus Papam* in October 1978 a new hope and chance is coming up again to find a way of searching for the meaning of life and the potential of true values.

KEYWORDS: Freedom. Authority. Dignity. Authenticity of Good. Meaning of Life. Totality. Aggression. Propaganda.

Keď popoludní 16. októbra 1978 o 18.18 hod. z komína Sixtínskej kaplnky jasne vystupovali biele oblaky dymu, bolo to nepochybné znamenie, že nový pápež už bol zvolený. Správa sa rozšírila ako blesk po Ríme a prostredníctvom rozhlasu a televízie po celom svete. Po úvodnom radostnom zvolaní „*Habemus papam – Máme nového pápeža*“ sa tisícom osôb na námestí zastavil dych a čakali na oznámenie jeho mena. Keď ho konečne začuli „...cardinalem Carolum Wojtyła“, mnohí ostali prekvapení, lebo to meno nikdy nepočuli. Asi po hodine sa novozvolený pápež objavil na balkóne. Zaznel búrlivý potlesk, ktorý trval asi tri minúty. Potom sa nový pápež, zrejme takisto dojatý ako obrovský zástup na námestí, neuspokojil iba s tradičným požehnaním, ale musel sa prihovoriť zástupom (Senčík 1990, 63). Svoje menovanie na úrad Petrovho nástupcu prijal Karol Wojtyła s bážňou, ale ako to on sám vyjadril, prijal ho v duchu poslušnosti voči Ježišovi Kristovi, nášmu Pánovi a v úplnej dôvere k jeho Matke, najsvätejšej Panne Márii (Senčík 1990, 64). K najrezonujúcejším budú navždy patriť slová, ktoré vyslovil počas inauguračnej svätej omše na Svätopeterskom námestí: „Nebojte sa! Otvorte dvere, otvorte dokorán dvere Kristovi. Jeho spásosnej moci otvorte hranice štátov, hospodárske i politické systémy, široké polia kultúry, civilizácie, rozvoja. ... Nebojte sa. Kristus vie, čo je v človekovi. Jediné On to vie!“¹ (Senčík 1990, 75). Tieto slová pápež zdôrazňoval pri mnohých návštevách, zvlášť tam, kde hodnota slobody, pravdy a dôstojnosti človeka bola degradovaná, ba čo viac, mnohí ľudia v snahe zachovať si vlastnú identitu boli politicko-spoločenskými systémami častokrát trýznení, dehonestovaní, väznení a zabíjaní. Nevie sa presne, ako prebiehala voľba nového pápeža v konkláve. Svet sa o tom nedozvedel podrobnosti a ani sa nedozvie v dohľadnej budúcnosti. Je však isté, že kardinál Wojtyła si pred prijatím voľby pýtal radu od skúseného kardinála Wyszyńskiego. Hovorí sa, že ten mu neskoršie povedal: „Pamätaj, že aj keď sedíš na Petrovom stolci, ostávaš navždy poľským biskupom. Kľačiaci ťa uisťujeme, že budeme duchovne pri tebe a budeme ťa posilňovať svojimi modlitbami“ (Senčík 1990, 64). „Robiť sympatickou pravdu a svätosť“, tak definoval pápežovo „remeslo“ Navarro-Valls, riaditeľ Tlačovej sály Svätej stolice. To naozaj dokonale vystihuje

¹ Slová prvej slávnostnej homílie Jána Pavla II., ktorú predniesol v nedeľu 22. októbra 1978.

osobnosť pápeža a celý jeho pontifikát (ibid., 74). Veľké nasadenie, ktorým je poznačený pontifikát Jána Pavla II., nás až zaráža a privádza do rozpakov. Jeho pastoračná činnosť je neochvejne a húževnato zameraná na zlepšenie sveta, pokoja medzi národmi a rozličnými náboženstvami, pozdvihnutie mravov, záchrany rodiny, obhájenie dôstojnosti a poslania ženy i základných hodnôt čnosti čistoty (Ján Pavol II. 1999, 7). Keď po páde totalitných systémov spoločnosti dostali slobodu, takmer súčasne vznikol iný zásadný problém – problém využívania slobody, hľadania zmyslu života a potenciálu pravých hodnôt. Tento problém má nielen individuálny, ale aj kolektívny rozmer. Vyžaduje si systémové riešenie. Ak som slobodný, znamená to, že vlastnú slobodu môžem využívať buď dobre, alebo zle. Ak ju využívam dobre, sám sa stávam dobrým, a dobro, ktoré konám, pozitívne vplýva na moje okolie. Ak ju využívam zle, zlo sa zakoreňuje a rozširuje nielen vo mne, ale aj v mojom prostredí. Nebezpečenstvo tejto situácie spočíva v tom, že využívanie slobody sa človek snaží abstrahovať od etického rozmeru, t. j. od rozmeru morálneho dobra a zla (Ján Pavol II. 2005, 39 – 40).

V encyklike *Veritatis splendor* pápež Ján Pavol II. píše o slobode človeka ako o vytvorenej podľa Božej vôle. Preto svojou poslušnosťou voči Božiemu zákonu nielenže nie je popieraná, ale iba vďaka tejto poslušnosti ostáva v pravde a zodpovedá dôstojnosti človeka, ako jasne píše Koncil: „Dôstojnosť človeka si teda vyžaduje, aby konal na základe vedomej a slobodnej voľby, to jest podľa svojich osobných vnútorných pohnútok a rozhodnutí, a nie zo slepého popudu alebo len z vonkajšieho donútenia. Túto dôstojnosť človek nadobudne, keď sa oslobodí spod každého područia vášní a na ceste za svojím cieľom si slobodne volí dobro a s vynachádzavou príčinnivosťou si úspešne zabezpečuje vhodné prostriedky“ (Ján Pavol II. 1994, 64 – 65). Špecifické ponímanie slobody, ktoré je dnes vo verejnej mienke veľmi rozšírené, odvracia pozornosť človeka od etickej zodpovednosti. V súčasnosti sa pozornosť sústreďuje na samotnú slobodu. Hovorí sa, že dôležité je byť slobodný a využívať slobodu ničím neobmedzovaným spôsobom, výlučne podľa vlastného úsudku, ktorý v skutočnosti predstavuje iba chůtky. Je jasné, že ide o formu primitívneho liberalizmu. Jeho vplyv je tak či tak ničivý. Je však potrebné poznamenať, že európske tradície, najmä z osvietenského obdobia, uznávajú nevyhnutnosť kritérií na využívanie slobody. No tieto kritériá nepredstavuje ušľachtilé dobro (*bonum honestum*), ale skôr užitočnosť a príjemnosť. Narážame tu na veľmi podstatnú zložku európskeho myslenia, ktorej treba venovať trochu viac pozornosti. V konaní človeka jednotlivé duchovné sily smerujú k syntéze. V nej hlavnú úlohu zohráva vôľa. Vďaka tomu sa v konaní zdôrazňuje črta rozumnosti ľudského subjektu. Ľudské činy sú slobodné a ako také vyžadujú zodpovednosť subjektu. Človek chce určité dobro, vyberá si ho a potom za svoju voľbu zodpovedá (Ján Pavol II. 2005, 39 – 40). Tragédia zlého využívania slobody sa nesie ako problém celou našou minulosťou a stal sa ešte dôležitejší v súčasnosti, a to po udalostiach v roku 1989. Odpoveď na otázku, čo je ľudská sloboda, nájdeme už u Aristotela. Pre neho je sloboda vlastnosťou vôle, ktorá sa uskutočňuje v pravde. Je daná človekovi ako úloha, ktorú má uskutočňovať. Bez pravdy niet slobody. Sloboda je etická kategória. To Aristoteles učí predovšetkým vo svojej *Etike Nikomachovej*, vybudovanej ako systém filozofickej etiky. Túto prirodzenú etiku ako celok prebral dominikánsky veľikán Tomáš Akvinský do svojej *Teologickej sumy*. Takto *Etika Nikomachova* pretrváva v dejinách morálky, hoci už s črtami kresťanskej, tomistickej etiky a stáva sa jednou z významných inšpirácií náuky Jána Pavla II. smerom k náhľadu do axiologického potenciálu slobody, pravdy, dôstojnosti človeka s dôrazom na pravú autenticitu poslania a zmyslu života človeka v tomto svete. Tomáš Akvinský v celom rozsahu akceptoval aristotelovský systém čností. Dobro stojace pred ľudskou slobodou ako úloha, ktorú treba splniť, je práve dobro čností. Ide predovšetkým o štyri takzvané kardinálne čnosti: rozvážnosť, spravodlivosť, statočnosť a miernosť. Rozvážnosť má vedúci význam. Spravodlivosť podmieňuje spoločenský poriadok. Miernosť a statočnosť determinujú vnútorný poriadok človeka, pretože určujú dobro, ktoré je vo vzťahu k ľudskej prchkosti a žiadostivosti (ibid., 45 – 46). V tomto poznaní a cez tieto inšpirácie pápež veľakrát

zdôrazňuje, že nevyhnutým predpokladom každého riešenia spoločenského zriadenia je úcta k základným etickým normám. Už pre Aristotela politika nie je nič iné ako spoločenská etika. To znamená, že od daných čností závisí, či zriadenie nepodľahne deformácii. Rozličné formy deformácie zriadenia boli pomenované už v gréckej tradícii. Tak sa monarchia môže zvrhnúť na tyraniiu, resp. patologické formy demokracie prerastú do ochlokracie, teda vlády davu. Po páde ideológie dvadsiateho storočia, obzvlášť po páde komunizmu, sa nádeje mnohých národov spájajú s demokraciou. Práve v tomto kontexte je potrebné sa opýtať, čím by demokracia mohla byť. Často počuť tvrdenie, že vďaka demokracii vzniká naozajstný právny štát. V tomto systéme sa totiž spoločenský život riadi zákonmi vynášanými v parlamentoch, ktoré vykonávajú zákonodarnú moc. Tieto zhromaždenia vypracúvajú normy, regulujúce konanie občanov v rôznych oblastiach spoločenského života (ibid., 127 – 128). Stvorený svet bol darovaný a zverený človeku ako úloha, a teda nemá byť preňho prameňom utrpenia, ale základom tvorivej existencie vo svete. Človek, ktorý verí v esenciálnu dobrotu stvorenia, je schopný odkrývať všetky tajomstvá stvorenia, aby ustavične zdokonaľoval dielo, ktoré mu zveril Boh. Človeku, ktorý prijíma Zjavenie a najmä evanjelium, musí byť jasné, že je lepšie existovať ako neexistovať. A preto v horizonte evanjelia niet priestoru pre nijakú nirvánu, pre nijakú apatiu či rezignáciu. Je tu veľká výzva zdokonaľovať to, čo je stvorené: tak seba samých, ako aj svet (Ján Pavol II. 1995c, 38). Smútok z existujúcej diskriminácie a prenasledovania človeka vo svete pápež často pripomínal pri rôznych príhovoroch či vyhláseniach. Príkladom môže byť pasáž príhovoru niekoľko dní po jeho zvolení na nedeľu Krista Kráľa: *„Naša myseľ zalietla dnes k tým bratom a sestrám, ktorí sú prenasledovaní, súdení a azda aj odsúdení na smrť – aj keď nie na smrť telesnú, tak istotne na smrť občiansku – a to jedine preto, že vyznávajú svoju vieru, že sú verní Kristovej pravde, že bránia spravodlivosť. Treba priznať, že v dnešnom svete nechýbajú tieto smutné situácie... Nesmieme nikdy zabudnúť na tých, ktorí platia za svoju vernosť Kristovmu kráľovstvu diskrimináciou, odsudzovaním, utrpením, ba i smrťou“* (Senčík 1990, 207). Ak je pravda, že európska civilizácia, osobitne moderná, má rôznorodé korene, je rovnako pravdou aj to, že vyrástla predovšetkým z kresťanských koreňov. To možno vidieť na mnohých rovinách. Azda nikde inde sa evanjelium nemohlo prejaviť tak bohatým spôsobom ako v Európe, nielen cez diela kultúry a umenia, ktoré pozorujeme na každom kroku, ale aj prostredníctvom svedectva početných svätých a blahoslavených, počnúc apoštolmi Petrom, Pavlom, Ondrejom a Jakubom. Koľko svätcov vzišlo v priebehu storočí z rôznych cirkevných spoločenstiev Európy! Zrodili sa v prostredí ako západnej, tak i východnej tradície. Tieto dve tradície sa vzájomne dopĺňajú a sú nielen dvomi modelmi inkulturácie kresťanstva v živote kultúr a národov, ale aj akoby dvomi pľúcami, ktorými dýcha organizmus Kristovej Cirkvi (Ján Pavol II. 1995b, 145 – 146). *„Celá ľudská existencia je v istom zmysle veľký tribunál. Ľudia počúvajú, počujú, ale pravda ich niekedy zasiahne, niekedy nie“* (ibid., 167). Moderná spoločnosť s rozvinutými rôznymi spôsobmi reči a metódami vyjadrovania sprostredkúva myšlienky a názory prostredníctvom tzv. novodobých komunikačných prostriedkov, kde ľudské slovo sa stalo veľmi mocným, pravdu potvrdzuje alebo ju vyvracia (ibid.). Azda aj preto bol povelaný pápež z „ďalekej krajiny“, azda preto bol potrebný atentát na Námestí svätého Petra práve 13. mája 1981, v deň výročia prvého zjavenia vo Fatime, aby hlas Boha, ktorý v dejinách človeka rozpráva prostredníctvom „znamení časov“, sa ľahšie počul a mohol byť pochopený (Ján Pavol II. 1995c, 126). Veľkým zjednodušením by bolo tvrdenie, že to bola Božia prozreteľnosť, ktorá spôsobila pád komunizmu. Komunizmus ako systém v istom zmysle padol sám. Padol v dôsledku vlastných chýb a protiprávností (Ján Pavol II. 1995c, 126). Ukázal, že je liekom, čo škodí väčšími než samotná choroba. Nevykonaval ozajstnú sociálnu reformu, aj keď sa pre celý svet stal mocnou hrozbou a výzvou. Padol však sám od seba, zo svojej vnútornej slabosti (ibid.). Osoby, *„ktorých existencia je v nebezpečenstve a podlieha ohrozeniam, Boh, priateľ života, uistuje, že ich život je tiež dobrom, ktorému Jeho láska dáva zmysel a hodnotu“* (Ján Pavol II. 1995a, 60 – 61). Existuje však tiež človek, ktorý si myslí, že život je možné zabezpečiť len

a vyložene zhromažďovaním materiálnych dohier, v skutočnosti sa klame a život stráca (ibid., 62). Pokušenie materializmu prenášané prostredníctvom štátu, národa vplýva dnes citeľne na jednotlivca a jeho vzťahy k sebe i druhým ľuďom. „*Chudobné národy sa nikdy dostatočne neubránia pokušeniu, ktoré k nim prechádza od bohatých národov. Tieto, príkladom vlastných úspechov v oblasti civilizácie, techniky a kultúry, prinášajú vzory konania namiereného hlavne k dosiahnutiu dočasného šťastia*². Neznamená to, že takéto konanie samo osebe vylučuje duchovné pôsobenie. V tomto zmysle opačne charakterizovaný ľudský duch sa oslobodzuje od pripútania k veciam a môže sa slobodnejšie zamerať na vzdávanie úcty a kontemplácie Stvoriteľa. Jednako dnešná civilizácia, nielen sama od seba, ale skôr preto, že je výnimočne zapletená do pozemských vecí, môže často sťažiť prístup k Bohu. Rozvíjajúce sa národy by si teda mali vedieť vybrať spomedzi toho, čo sa im ponúka, mali by kriticky prehodnotiť a zavrhnúť falošné dobré, ktoré by so sebou prinášali zníženie ľudského ideálu, prijať preto hodnoty zdravé a užitočné, aby sa rozvíjali spolu so svojimi hodnotami v súlade s vlastným národným charakterom“ (Pavol VI. 1981, 126). Pokušanie súčasného človeka prostredníctvom falošných koncepcií nevyhnutne naráža na nové pozvanie odkrývať a doceniť vo svetle evanjelia veľké dobré a veľké dary manželstva, rodiny a života. Človek je pozvaný k odkrývaniu týchto hodnôt po skúsenostiach, často veľmi bolestných, nebezpečenstiev a smútku, ktoré sa zahŕňajú v nedostatku úcty a uznania tých najvyšších hodnôt. „*Napriek mnohým ťažkostiam a neistotám každý človek, úprimne otvorený pravde a dobru, môže pomocou svetla rozumu a pod vplyvom tajomného pôsobenia milosti dospieť k tomu, že v prirodzenom zákone, vpísanom do srdca*³, spozná posvätnosť ľudského života od počatia až do jeho konca a získa presvedčenie, že každá ľudská bytosť má právo na to, aby sa absolútne rešpektovalo toto jej základné právo. Uznanie tohto práva je základom ľudského spolunažívania, ako aj existencie politického spoločenstva“ (Ján Pavol II. 1995a, 8 – 9). Myslenie a skutok vôle určujú objektívnu štruktúru ľudského konania. Sprewádzané sú rôznorodými emocionálno-afektívnymi momentami, stavmi, ktoré predbiehajú samo konanie, idú s ním ruka v ruke, alebo sa odrážajú vo vedomí človeka, keď sa už konanie skončilo (Wojtyła 2000, 51 – 56). Tie isté emocionálno-afektívne momenty či stavy ako keby boli osobným obsahom, ktorý sa zväčša silou a naliehavosťou vplieťa a vtiera do celej objektívnej štruktúry ľudských skutkov. Samotný objektívny skutok by bol neraz bledým a nevýznamným pre vedomie človeka, keby ho v tom vedomí nezvýrazňovali a zreteľne neohraničovali rozlične sfarbené emocionálno-afektívne prežitia. Tieto vzruchové a pociťové momenty či stavy majú zväčša istý vplyv na to, čo určuje objektívnu štruktúru ľudských skutkov (Wojtyła 2017, 35). Dialóg je prirodzeným nástrojom porovnávania rôznych názorov a predovšetkým skúmania nezhôd, ktoré sú na prekážku spolunažívania ľudských bytostí. Láska k pravde je najhlbším rozmerom dôveryhodného hľadania porozumenia (Ján Pavol II. 1996, 44). Treba uznať, že hľadanie pravdy nie vždy sa javí rovnako priezračné a dôsledné. Vrodená ohraňenosť rozumu a nestálosť srdca kalia často osobné hľadanie a vychýľujú ho zo správnej cesty. Iné záujmy rozličného druhu môžu pravdu potláčať. Stáva sa aj to, že človek priamo od pravdy uteká, len čo ju začne tušiť, lebo sa bojí jej požiadaviek. Napriek tomu, že sa jej vyhýba, pravda vždy vplýva na jeho existenciu. Človek by totiž nikdy nemohol budovať vlastný život na pochybnosti, na neistote alebo na klamstve. Takúto existenciu by neustále ohrozovali strach a úzkosť. Človeka možno teda definovať ako toho, kto hľadá pravdu (Ján Pavol II. 1998, 45). Epocha dvadsiateho storočia a tiež súčasnosť sa považujú za obdobie masívnych útokov na život, nekonečného radu vojen a neustáleho masakrovania nevinných ľudských životov. Falošní proroci a falošní učitelia dosiahli najväčší možný úspech. Vyžadujú, aby potrat a eutanázia, skutočná a priama vražda autentickej ľudskej bytosti, boli považované za právo a za riešenie individuálnych či spoločenských problémov. Je to ozajstná masakra nevinných. Drogy, nemierne požívanie

² „Blázon, ešte tejto noci požiadajú od teba tvoj život a čo si nahonobil, čie bude?“ (Lk 12, 20).

³ Por. Rim 2, 14 – 15.

alkoholu, pornografia a sexuálna nezriadenosť, násilie – to sú vážne problémy, ktoré si vyžadujú serióznu odpoveď celej spoločnosti v každej krajine i na medzinárodnej úrovni. Sú to však aj osobné tragédie a treba na ne reagovať konkrétnymi skutkami medzilidskej vzájomnej lásky a solidarity, ktorú prebúdza veľká obnova vlastnej osobnej zodpovednosti pred Bohom, pred ostatnými a pred naším vlastným svedomím. Kultúra života, to je úcta k prírode a ochrana stvoriteľského Božieho diela, je to ochrana najmä ľudského života od prvého okamihu počatia až po jeho prirodzené ukončenie. Kultúra života je aj služba tým, ktorí nemajú nijaké privilégiá, chudobným a utláčaným, pretože spravodlivosť a sloboda sú neodlučiteľné a jestvujú len vtedy, ak platia pre všetkých. Kultúra života znamená každý deň ďakovať za dar života, za našu hodnotu a za našu dôstojnosť, ktoré máme ako ľudské bytosti (Ján Pavol II. 1996, 163 – 164). Jestvuje aj znečistenie myšlienok a mravov, ktoré môže viesť k záhube človeka. Toto znečistenie je hriech, z ktorého sa rodí klamstvo. Klamstvo sa nám často predstavuje maskované za pravdu. Musíme preto vedieť dobre rozlišovať, aby sme dokázali spoznať pravdu. Klamstvo chápeme ako zlo spočívajúce v skutočnosti zavrnutia a popierania Boha, v odmietaní svetla (ibid., 19). Kresťanské poslanstvo je nositeľom dobrej zvesti pre všetkých, aj pre svet politiky, ekonomiky a práva. Keď cirkevná autorita v rámci svojho poslania vyhlási kresťanskú nauku alebo vyjadrí úsudky mravného charakteru o skutočnostiach politického rázu, a keď podporuje povýšenie dôstojnosti a neodňateľných práv človeka, sleduje predovšetkým súhrnné dobro politického spoločenstva a napokon súhrnné dobro osoby. Cirkev zároveň uznáva, že je úlohou katolíckych laikov, aby v rozsiahlej oblasti politiky pri riešení otázok z ponúkaných rozličných možností našli takú, ktorá bude zlučiteľná s evanjeliovými hodnotami. Jednotne so všetkými ľuďmi, ktorí chcú podporovať spoločné dobro, majú veľkú zodpovednosť pri skúmaní a uplatňovaní skutočne humánnych riešení tých problémov, aké nám prináša súčasnosť a spoločenské spolunažívanie (ibid., 58). Cirkev má účasť na najlepších túžbach ľudí a predkladá im to, čo je jej vlastné, totiž „globálny pohľad na človeka a ľudstvo“ (Pavol VI. 1981, 13).

Pravá sloboda je úzko a organicky spojená s pravdou. Pravda je koreňom slobody. Len cez porovnávanie s pravdou môže človek rozhodovať o sebe, môže si aj voľiť medzi dobrami, ktoré poznáva ako hodnoty a nakoniec si môže voľiť medzi dobrom a zlom. To je aj podstatou ľudského étosu. Kristove slová, „*Poznáte pravdu a pravda vás vyslobodí*“⁴, zasahujú priam neuralgický bod ľudskej slobody. Človek je slobodný, lebo je schopný poznať pravdu, a súčasne sa človek stáva slobodným v tej miere, v akej sa nechá viesť vo svojom rozhodovaní, voľbe a celom svojom konaní pravdou, nakoľko sa nechá viesť pravdou, pokiaľ ide o dobro. Tu sa približujeme k onej „najtajnejšej svätyni“ v človeku, ktorou je svedomie. Keďže niet slobody bez pravdy, v ľudskej mravnosti je súčasne obsiahnutý a tvorí ju aj „stav svedka“, čiže toho, kto svedčí o pravde. Dalo by sa to povedať o všetkej ľudskej činnosti (praxi) z hľadiska mravnosti (étosu). Pre človeka je toto podstatné hľadisko, podľa toho sa rozhoduje skutočná dráma jeho človečenstva. Kristus i z tohto hľadiska prioritne zjavil človekovi samého človeka⁵ (Ján Pavol II. 1997, 48).

SUMMARY

Presented text is oriented to overlapping thoughts regarding problemacy of human freedom and knowing the truth and culture of life, in a memory of 40th anniversary of the beginning of the pontificate of Karol Wojtyła. On the October 16th 1978, the crowd in St. Peter's Square in Rome stopped breathing. That afternoon everyone was waiting for the name of the new Pope to be announced. When they finally heard "... cardinalem Carolum Wojtyła," many were surprised because they had never heard of this name. The first words of greeting have clearly indicated

⁴ Jn 8, 32.

⁵ Príhovor k členom medzinárodného teologického kongresu, Čenstochová, 15. august 1991.

that he is a person of Slavic origin, with a charisma for unification through the knowledge of the authenticity of the truth, freedom and cultural dimensions of mankind. The words that he uttered during the inaugural Holy Mass on October 22nd in St. Peter's Square have been resounding: "Do not be afraid!" He clearly implied a serious line of his interest, that the value of the freedom, truth and dignity of man was degraded, furthermore, many people, in the effort to preserve their own identity, were often tortured, degraded, imprisoned and killed by political-social systems. He appealed to the activities of an unwavering and tenacious focus on improving the world, peace between nations and various religions, lifting up morals, saving the family, defending the dignity and dedication of women, and the fundamental values of purity. The whole pontificate of John Paul II. was aimed at unleashing the problem of the use of freedom, searching for the meaning of life and the potential of true values, and uncovering the camouflage around these connections. The danger of this situation lies in the fact that the use of freedom is trying to abstain from the ethical dimension – that is, from the dimension of moral good and evil. The specific perception of freedom, which is widely spread today in public opinion, diverts our attention from ethical responsibility. A man often tries to escape from the truth just as soon as he begins to suspect it, because he is afraid of his demands. It avoids it, even though the truth will always influence its existence. Nevertheless, man can be defined as the one who seeks the truth. Nowadays, attention is focused on the true knowledge of freedom itself. Human deeds are free and as such require the responsibility of the subject. Without truth, there is no freedom. An indispensable prerequisite for any solution to social establishment is respect for basic ethical standards. A modern society with developed modes of communication and expression methods mediates thoughts and opinions through the modern means of communication, where a human word has become very powerful, confirming or denying the truth. Thought and the act of will determine the objective structure of human action. Dialogue is a natural tool for comparing different opinions and, above all, for exploring disagreements that are an obstacle to the coexistence of human beings. The love of truth is the deepest dimension of trustworthy searching for understanding in an interpersonal, social and personal context. The culture of life, that is the respect for nature and the protection of the work of God. The culture of life is also a service to those who have no privileges, the poor and the oppressed, because justice and freedom are inseparable and only exist if they are valid for all. "To make sympathetic truth and holiness" is how Navarro-Valls, a longtime associate of the pope, defined pope's "mission". The world was donated and entrusted to man as a task, and therefore it should not be the source of suffering, but the basis of a creative existence in the world.

LITERATÚRA

- Ján Pavol II., 1996a. *Boží plán Desatoro pre tretie tisícročie*. Bratislava: LÚČ.
- Ján Pavol II., 1995. *Encyklika Evangelium vitae*. Trnava: Spolok svätého Vojtecha.
- Ján Pavol II., 1996b. *Encyklika Ut unum sint*. Trnava: Spolok svätého Vojtecha.
- Ján Pavol II., 1994. *Encyklika Veritatis splendor*. Trnava: Spolok svätého Vojtecha.
- Ján Pavol II., 1998. *Fides et ratio*. Bratislava: Don Bosco.
- Ján Pavol II., 1997. *Ježiš Nazaretský*. Bratislava: Vydavateľstvo Nové mesto.
- Ján Pavol II., 1999. *Nebojme sa pravdy – Previnenia spoločnosti a Cirkvi*. Bratislava: LÚČ.
- Ján Pavol II., 2005. *Pamäť a identita*. Trnava: Spolok svätého Vojtecha.
- Ján Pavol II., 1995c. *Prekročiť prah nádeje*. Bratislava: Nové mesto.
- Pavol VI., 1981. *Populorum progressio*. Varšava: IWP.
- Senčík, Štefan, 1990. *Ján Pavol II. – Prvý pápež slovanského pôvodu*. Martin: Tlačiarne SNP.
- Wojtyła, Karol, 2017. *Láska a zodpovednosť*. Bratislava: Ordinariát OS a OZ SR.
- Wojtyła, Karol, 2000. *Osoba i czyn*. Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL.

KONTAKT

PaedDr. Milan Jozek, PhD.
Ústav stredoeurópskych jazykov a kultúr
Fakulta stredoeurópskych štúdií UKF v Nitre
Dražovská 4
949 74 Nitra
Slovenská republika
mjozek@ukf.sk